

بررسی ژئوپولیتیک - محیط زیستی ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس از منظر

حقوق بین الملل

سونا قاسمی^۱

عباس پورهاشمی^{*۲}

ahashemy@yahoo.com

علی زارع^۳

پروین فرشچی^۴

هرمیداس باوند^۵

تاریخ پذیرش: ۹۷/۱۲/۲۲

تاریخ دریافت: ۹۵/۴/۱۹

چکیده

ساخت جزایر مصنوعی براساس کنواسیون ۱۹۸۲ دریاها مجاز شناخته شده است وکشورها مجاز می باشند در حوزه حاکمیتی خود مبادرت به ایجاد جزایر مصنوعی نمایند. ساخت جزایر مصنوعی درحوزه خلیج فارس سبب شده تا این موضوع با حساسیت بیشتری از سوی کشورهای منطقه به ویژه ایران دنبال شود. با توجه به اصل اطلاع رسانی در حقوق بین الملل محیط زیست کشورهای سازنده جزایر مصنوعی باید اطلاعات لازم را در زمینه ساخت و ویژگی های جزایر مصنوعی خود به کشورهای دیگر ارائه دهند.

امروز ساخت جزایر مصنوعی در حال گسترش بوده و باعث بروز بحران های زیست محیطی بسیاری از جمله افزایش تیرگی و گل آلود شدن آب و جا به جایی رسوبات کنار ساحل شده است. در این مقاله آثار تخریبی ساخت جزایر مصنوعی در محیط زیست خلیج فارس و تاثیر گسترش فضای سرزمینی و جدید از منظر ژئوپولیک و همچنین ساخت جزایر مصنوعی از منظر حقوق بین الملل دریاها مورد بررسی قرار می گیرد. افزودن براین که با توجه به تعدیل مفهوم حاکمیت در حقوق بین الملل مدرن در زمینه استفاده از محیط زیست و توسعه پایدار، کشورهای سازنده این جزایر و کشورهای ساحلی حق ساخت این جزایر را به صورت محدود خواهند داشت.

واژه های کلیدی: خلیج فارس، جزایر مصنوعی، آثار زیست محیطی - ژئوپولیتیک، رژیم حقوقی حاکم.

۱- دانشجوی دکتری حقوق محیط زیست، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۲- عضو هیات علمی و رئیس موسسه تخصصی حقوق بین الملل کانادا، تورنتو، کانادا. * (مسوول مکاتبات)

۳- استادیار، دانشکده حقوق، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۴- استادیار، گروه حقوق محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۵- استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران، ایران.

Geopolitical and environmental study of artificial islands in the Persian Gulf (From the perspective of international law)

Sonia Ghasemi¹

Abbas Poorhashemi^{2*}

ahashemy@yahoo.com

ali zare³

parvin farshchi⁴

hermidas bavand⁵

Admission Date: March 13, 2019

Date Received: July 9, 2016

Abstract

According to the 1982 convention of the seas, constructing artificial islands is permitted, and countries can build artificial islands in their own territory. However, creating artificial islands in the Persian Gulf area makes the countries in the region, especially Iran, pursue the issue more sensitively. Moreover, according to principles of International Environmental Law, the countries that construct artificial islands should provide other countries with the required information regarding the construction and properties of their own artificial islands.

Today, artificial island construction is being increased, and this has caused many environmental crises, including the increase of water darkness and pollution and transport of coastal sediments. This article analyzed the destructive impacts of constructing artificial islands in the Persian Gulf environment, the effect of development of new land space from geopolitical view, and building artificial islands from the viewpoint of International Law of the seas are being reviewed. Moreover, because the notion of governance in modern International Law has been modified regarding the use of the environment and sustainable development, the countries constructing these islands and coastal countries will have limited rights to build artificial islands.

Keywords: Artificial Islands, Persian Gulf, International law, Environmental Protection, Comparative Study, Environmental Impacts.

1- PhD student in environmental law, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2- Scientific Member & President of the Canadian Institute for International Law Expertise (CIFILE), Toronto, Canada. * (Corresponding Author)

3- Assistant Professor, Faculty of Law, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

4- Assistant Professor, Department of Environmental Law, Faculty of Natural Resources and Environment, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

5- Professor, Faculty of Law and Political Sciences, University of Tehran, Iran.

مقدمه

خلیج فارس یکی از مهمترین دریا‌هایی است که توسط انسان‌ها شناخته شده است. آب‌های جنوب ایران از مصب اروندرود تا تنگه هرمز به نام‌های دریای پارس، خلیج فارس و یا خلیج العجم نامیده شده است. یونانیان اولین ملتی بودند که به این دریا نام «پرس» و به سرزمین ایران نام پارسه، پرسای، پرسپولیس، یعنی شهر و مملکت پارسیان نام نهادند.

خلیج فارس دریای نیمه بسته‌ای از آب‌های گرم است که در جنوب ایران و شمال شبه جزیره عربستان در جنوب غرب آسیا در منتهی البیه شمال غربی اقیانوس هند واقع شده و با دریای عمان از طریق عرض ۵۶ کیلومتری تنگه هرمز مربوط می‌شود و در شبه جزیره جنوب غرب آسیا، شکاف ایجاد کرده است؛ این خلیج در محدوده ۲۳ الی ۳۰ درجه عرض شمالی، ۴۸ الی ۵۶ درجه طول شرقی واقع شده است. فاصله عرض خلیج بین ۱۸۵ تا ۲۳۳ کیلومتر (۱۰۰ الی ۱۸۰ مایل دریایی) متغیر است و طول ساحل آن از دهانه فاو تا بندرعباس ۱۳۷۵ کیلومتر می‌باشد. متوسط پهناي خلیج فارس ۲۴۰ کیلومتر، طول آن در حدود ۹۹۰ کیلومتر می‌باشد که با عمق متوسط ۳۶ متر، حجم آبی در حدود ۸۶۳۰ کیلومتر مکعب را در خود جای داده است. خلیج فارس ۲۲۶ هزار کیلومتر مربع وسعت دارد و ۰/۰۶۲ درصد آب‌های سطح کره زمین را شامل می‌شود، خط القعر ناودیس خلیج فارس نزدیک سواحل ایران است که پس از عبور از ما بین جزایر «تنب» و «فاو» در منطقه تنگه هرمز به سمت ساحل شبه جزیره «المسندم» کشیده می‌شود.

میزان نمک در خلیج فارس بین ۳۸ تا ۷۰ هزار و در مناطق کم عمق بین ۶۰-۲۰۰ در هزار اندازه گیری شده است. درجه حرارت در تابستان ۳۲ تا ۳۴ درجه سانتیگراد و در زمستان در شمال ۱۵ و در تنگه هرمز ۲۱ درجه سانتیگراد است، و در عمق ۲۰ تا ۴۰ متری دمای آب ۲۱ درجه می‌باشد. طوفان‌شن در شمال غربی تا مراکز خلیج فارس می‌وزد. تعداد روزهای طوفان از ۱۶ تا ۳۵ روز متفاوت است. خلیج فارس در ۳ زمینه «منابع نفت و گاز»، «کشتیرانی و تجارت دریایی» و «جانداران دریایی» اهمیت فراوانی دارد. عمق خلیج فارس در قسمت‌های شرقی به طور

متوسط بین ۵۰ تا ۸۰ متر و در قسمت‌های غربی حدود ۱۰ الی ۳۰ متر است. عمیق‌ترین نقطه خلیج فارس گودالی به عمق ۹۳ متر در جنوب جزیره تنب بزرگ است. اطراف سواحل، در تمام جهات کم عمق است. عمق معمولی در منطقه ساحل بین ۱۸ تا ۲۰ متر است که نشان دهنده مسطح بودن سواحل است. استخراج و صدور نفت و گسترش روز افزون فعالیت‌های اقتصادی در کشورهای خلیج فارس (به ویژه از آغاز دهه ۱۹۶۰) این منطقه دریایی را به یکی از مهمترین آبراه‌های بین‌المللی تبدیل نموده است. با توجه به خصوصیات کلی فیزیکی ذکر شده در مورد خلیج فارس حجم عظیم آلودگی صنعتی در مناطق دور از ساحل که توسط آب‌های جاری فصلی و دائمی به آن وارد می‌گردند، در شرایط عادی قادرند در بلندمدت منابع زیستی این دریا را در معرض خطر جدی قرار دهند. (۱)

جیمز بودوین نظریه پرداز شهیر فرانسه قرن‌ها پیش نوشته است که سیاست خارجی یک کشور را موقعیت جغرافیایی آن تعیین می‌کند (۲). موقعیت جغرافیایی ویژه خلیج فارس، سیاست خارجی بسیاری از کشورهای منطقه و فرامنطقه را شکل داده است و بدون شک مجموعه کشورهای این منطقه چنانچه در هر منطقه دیگری غیر از این منطقه قرار داشتند، سرنوشتی دیگری در انتظارشان بود.

خلیج فارس همواره سرآمد مناطق با اهمیت جهان و مورد توجه قدرت‌های خارجی و منطقه‌ای بوده است. این منطقه یک محیط متجانس است که ملت‌هایی را در بر می‌گیرد که از لحاظ برخی جنبه‌های فرهنگی با یکدیگر متفاوت اند، ولی در عین حال دل مشغولی‌های سیاسی - استراتژیک و اقتصادی مشابهی دارند (۳). می‌توان گفت با آن که خلیج فارس در حاشیه فلات ایران و شبه جزیره عربستان واقع شده است، اما برای کشورهای واقع در این شبه جزیره حالت مرکزی را دارد که تحولات ژئوپولیتیک منطقه از آن ریشه می‌گیرد.

در مورد دلیل موقعیت ویژه آن نظریات گوناگونی مطرح بوده است. مدت‌ها علت این توجه خاص را اهمیت تجاری و وجود هندوستان به عنوان پایگاه شرقی یکی از امپراتوری‌های بزرگ

حیاتی کشورهای سازنده میشود و البته تبعات حقوقی خاص خود را نیز به همراه خواهد داشت.

مبانی نظری

کشت نفت، کشورهای شبه جزیره را از یک منطقه فقیر بیابانی به شیخ نشینانی مرفه با بالاترین درآمد سرانه در جهان تبدیل کرد. با چنین ثروتی، اقتصاد معیشتی شبه جزیره به اقتصاد سود آور نفت محور و توریست محور تبدیل شد و درآمدهای نفتی، پروژه های جدیدی در مورد بهداشت، آموزش و زمینه های اجتماعی دیگر را از جهت مالی پشتیبانی کرد. شکوفایی نفتی، توسعه اقتصادی و افزایش استاندارد های زندگی، پیامدهای بسیاری در پی داشت. تغییرات شدید جمعیتی، شهرنشینی شتابان، گسترش ساخت و سازهای دریایی و خشکی، گسترش آلودگی های متعدد، کمبود آب و استفاده ی نامتعادل و بی رویه از منابع طبیعی، از جمله این پیامدها بود. (۶)

مفهوم قلمرو سازی، از موارد مهم جغرافیای سیاسی و بیانگر تلاش کشورها و گروه های مختلف برای اعمال قدرت و کنترل انحصاری بر فضا و مکان معین است و انگیزه های سیاسی - اقتصادی، تجاری، توریستی و نظامی را دنبال می کنند. میرحیدر معتقد است که فرایند قلمروسازی کشورهای ساحلی در خلیج فارس، به طور رسمی و قانونی و براساس تدوین قوانین مربوط به آن، به سال های بعد از تشکیل نخستین کنفرانس حقوق دریاهای (۱۹۳۰) بر می گردد. وی قلمروسازی را یکی از تظاهرات تمایل و تلاش انسان برای کنترل و اعمال قدرت بر مکان و نیز تلاشی هدفمند می داند (۷).

در سطح جهان و منطقه ی خلیج فارس، جزایر مصنوعی در کنار شهرهای بزرگ و کوچک به منظور دسترسی به فضای بیشتر برای اهداف اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قرار گرفته اند، این سازه ها در بسیاری از کشورها، به مانند سکوهای برای توسعه ی زیرساخت هایی چون فرودگاه، بندر، بزرگراه و ... مورد توجه بوده اند. همچنین برای بازسازی نواحی بومی و برپایی فضاهای جدید توریستی و اقامتگاهی مورد استفاده قرار گرفته اند. همیشه کناره های ساحل، مکان های جالب و گیرایی برای فعالیت های تجاری، صنعتی و سکونتگاهی بوده است. به علاوه، فعالیت های وابسته به آب، مانند حمل و نقل دریایی، ماهیگیری، کشاورزی و گردشگر

دنیا (بریتانیا) می دانستند. بعد از جنگ جهانی دوم و با استقلال هند در سال ۱۹۴۸، نظریه حفظ خلیج فارس به عنوان دروازه هندوستان به کلی اهمیت خود را از دست داد (۴). در قرن بیستم تعداد بسیار زیادی از پژوهشگران، نفت را علت برتری موقعیت خلیج فارس می دانستند. با شکل گیری کشور اسرائیل مناقشات جدید عربی - اسلامی علیه اسرائیل به وجود آمد و ترکیب این مسائل با همدیگر جنبه های جدیدتری از اهمیت خلیج فارس را به موارد پیشین افزود. برژینسکی مشاور امور امنیتی جیمی کارتر، با اشاره به اهمیت ویژه خلیج فارس، آن را مانند زه مرتعش کمائی تعریف کرد که تا انتها کشیده شده و آماده پرتاب تیری کشنده به جهان است و نه تنها خود این منطقه بلکه کانون های پیرامون آن نیز ممکن است هر لحظه مشتعل شده دو ابرقدرت را به هیجان آورد (۵). اگر از این دیدگاه منطقه خلیج فارس را مورد بررسی قرار دهیم، این منطقه اهمیتی جهانی می یابد که امنیت جهان به آن وابسته است. از سوی دیگر خلیج فارس برای کشورهای پیرامون آن نیز از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. علاوه بر منابع انرژی موجود در بستر این دریا، به لحاظ نظامی نیز کنترل این منطقه و جزایر فراوان آن می تواند نقش بسیار مهمی در تأمین امنیت کشورهای ساحلی آن داشته باشد. به عنوان مثال جزایر هرمز، هنگام، قشم، لرک، تنب بزرگ و ابوموسی از جمله جزایر بسیار با اهمیت برای ایران هستند که بهره گیری از ارزش استراتژیک آنها، استراتژی همیشگی این کشور است. هرچند مدت هاست که برای عبور نفت از خلیج فارس خطوط لوله ای در داخل سرزمین عربستان احداث شده است، با این حال وابستگی همه کشورهای ساحلی به خلیج فارس موضوعی کاملاً آشکار است.

این مقاله در صدد پاسخ گویی به این پرسش است که تاثیرات ژئوپلیتیکی-زیست محیطی جزایر مصنوعی در خلیج فارس کدامند؟

فرضیه این پژوهش عبارت است از اینکه: به نظر میرسد ساخت جزایر مصنوعی تبعات ژئوپلیتیکی و محیط زیستی و به دنبال آن حقوقی همراه خواهد داشت اثراتی که اگرچه سازگاری مناسبی با وضعیت زیست محیطی خلیج فارس ندارد اما با ژئوپلیتیک کشورهای سازنده سازگار بوده و سبب توسعه فضای

دسته ی اول ، شامل جزایر مصنوعی و تأسیساتی است که برای بهره برداری و اکتشاف منابع طبیعی مورد استفاده قرار می گیرند (مانند: معادن نفت و گاز، باد، امواج تولید انرژی، ماهیگیری دریایی).

دسته ی دوم، مربوط به جزایری است که برای فعالیت های اقتصادی ساخته و مورد استفاده قرار می گیرند (مانند ایجاد بندر، فعالیت های تفریحی - گردشگری و سکونتگاه انسانی).

دسته سوم، جزایری هستند که برای اهداف نظامی و فعالیت های حکومتی مورد استفاده قرار می گیرند (تأسیسات و دستگاه های نظامی، پروژه های ایجاد زمین و ساخت زندان).

دسته چهارم، مربوط به جزایری است که برای پژوهش های علمی استفاده می شود (مانند : دستگاه های هواشناسی، مشاهده ی تنوع زیستی، سکوهای تحقیق و تلاش های سازمان های بین المللی (۱۰)).

جزایر مصنوعی خلیج فارس، بیشتر برای فعالیت اقتصادی- گردشگری و سکونتگاه انسانی با هدف سیاسی ساخته شده اند. امروزه دبی و کشورهای جنوبی دیگر خلیج فارس نیز، در کار ساخت چند جزیره ی مصنوعی، از جمله پروژه های جزایر نخیل، پروژه ی جهان، آب کنار دبی، موج عمان، نجوم شارجه، مروارید قطر و دیورات و امواج بحرین هستند و هم اکنون جزیره ی جمیرا تکمیل و مسکونی شده است و پروژه های دیگر پیشرفت های فیزیکی قابل توجهی داشته اند.

روش تحقیق

روش اصلی در این پژوهش تحلیلی-توصیفی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای است. به این منظور ابتدا به جمع آوری و یافتن منابع کتابخانه ای مانند کتب حقوقی و سپس به مقاله های خارجی و داخلی در این زمینه پرداختیم. در ادامه منابع را بررسی و از راه فیش برداری، اطلاعات مورد نیاز را استخراج کردیم. تدوین و جمع بندی اطلاعات گردآوری شده، تجزیه و تحلیل آنها و نتیجه-گیری نیز روش تحقیق این پژوهش است.

ساحلی، تقاضاها را برای گسترش فضا در شهرها و کشورهای ساحلی افزایش داده است.

به باور نیکلاس واسمال، تراکم جمعیت در این نواحی ، سه برابر متوسط جهانی است و مهاجرت از روستا به شهر به این امر دامن می زند. این شرایط چالش هایی را ایجاد کرده است. کشورهایی که در آن شهرهای ساحلی قرار دارند و کمابیش، بیشتر قلمرو در دسترس را اشغال کرده اند، جریان انسان و اقتصاد، تقاضای بسیاری را برای زمین ایجاد می کند. علاوه بر این، ملاحظات جغرافیایی و سیاسی بر این تقاضا افزوده و مشکلات زیادی ایجاد می کند. به همین دلیل، در برخی موارد، شهرها با ساختن قلمرو جدید در داخل دریا گسترش می یابند. برای نمونه می توان اوساکا ، سنگاپور و شهرهای امارات متحده ی عربی را نام برد.

بیشتر جزایر جدید در آسیا مصنوعی هستند و برای ساخت فرودگاه و بندر مورد استفاده قرار گرفته اند. با این وجود، جزایری مثل جزایر نخیل امارات متحده عربی، علاوه بر اهداف یاد شده، برای فعالیت های گردشگری و تجاری مورد استفاده هستند، جزایر مصنوعی همچنین برای احیا و پناهگاه زیست محیطی نیز ایجاد شده اند، مانند جزایر صنوبر و هارت میلر . کمابیش از همه نمونه های ثبت شده، بیش از ۸۰ درصد در آمریکای شمالی (کانادا و آمریکا) و آسیا (بیشتر ژاپن، سنگاپور، چین و امارات متحده ی عربی) هستند(۸)

جزایر مصنوعی از دید طراحی و ساخت، بیشتر از ماسه یا موادشنی، صخره های معمولی و سازه های مهندسی بتونی ساحلی برپا شده اند. شکل جزایر و نوآوری در انتخاب اشکال هم مهم است و زمینه ی فرهنگی و اجتماعی یا نمادین دارند. اندازه و مکان ساخت سواحل، آثار بومی، اقتصادی - اجتماعی و سیاسی برای نواحی مجاورشان در پی دارند و حکایت از نقش حیاتی آنها در اقتصاد کشورهای سازنده این جزایر دارد. بنابراین، جزایر مصنوعی از کاربردهای بسیاری برخوردار هستند و برای حل مشکل کمبود فضا و اهداف سیاسی و اقتصادی در سال های گذشته گسترش یافته اند(۹). ریخت شناسی جزایر مصنوعی نشان می دهد که براساس نوع استفاده و هدف ساخت، جزایر مصنوعی به چهار دسته تقسیم می شوند :

بررسی ابعاد حقوقی ساخت جزایر مصنوعی

بر اساس عهد نامه حقوق دریاهای (ماده ۴۷)، اندازه ی دریای سرزمینی کشورها ۱۲ مایل است.

بعد از این قلمرو، منطقه ی مجاور قرار دارد که مساحت آن نیز، ۱۲ مایل دریایی است. منطقه ی بعدی، منطقه ی انحصاری اقتصادی است. تنها کشورهای ساحلی می توانند جزایر مصنوعی را در خلیج فارس بنا کنند و لازم است که همه ی کشورهای پیرامون خلیج فارس، سهم خود را از فلات قاره و منطقه ی انحصاری اقتصادی مشخص کنند. به استثنای کشتیرانی بر روی منطقه ی انحصاری اقتصادی و حق عبور بی ضرر از دریای سرزمینی، هیچ حق دیگری مانند اکتشاف، بهره برداری، کابل کشی و ... برای کشورهای غیر ساحلی دیگر در خلیج فارس وجود ندارد و باید قوانین و مقررات دولت ساحلی را بنابر ماده ی ۲۱ کنوانسیون مربوط به کشتیرانی، حفاظت از کابل ها و لوله ها، شیلات، آلودگی، پژوهش های علمی و گمرک، امور مالی، مهاجرت و بهداشت است رعایت کنند نوع حاکمیت در محدوده دریای سرزمینی از نوع مطلق و بلامنازع یعنی همان حاکمیت بر خشکی میباشد (۱۱).

ناحیه ی دریایی پشت خط مبدأ را آبهای داخلی می نامند. برخی از کشورهای ساحلی خلیج فارس، دارای خطوط ساحلی با مبدأ مستقیم هستند و از آن برای اندازه گیری قلمروهای دریایی خود استفاده می کنند و سبب می شود که بخش های گسترده ای از نواحی ساحلی، به عنوان آبهای داخلی تلقی شوند. هیچ حقی برای کشورهای دیگر در این ناحیه وجود ندارد. محل یا موقعیت جزایر مصنوعی در بخش های مختلف قلمروهای دریایی، ممکن است پیامدهای حقوقی متفاوتی داشته باشد.

جزایر مصنوعی و تأسیسات آنها ساخته ی دست انسان است و از هر جهت در محاصره ی آب و در جزر و مد بالا بوده و در یک مکان جغرافیایی خاص، برای زمان مشخص باقی می ماند و به عنوان ایستگاهی با کارکرد معمولی خود عمل می کنند. جزایر مصنوعی امکان مالکیت و توانایی به دست آوردن شرایط حقوقی جزایر طبیعی را، حتی در زمان جزر و مد ندارند، این بدان معناست که این جزایر، نواحی دریایی متعلق به خود، همانند قلمرو دریایی (۱۲ مایل دریایی)، منطقه ی نظارت (۱۲ مایل

طبیعی) و منطقه ی انحصاری اقتصادی (۲۰۰ مایل از ساحل یا حوزه ی دریایی) را ندارند. به دلیل اختیاراتی که کنوانسیون ۱۹۸۲ به دولت ساحلی در منطقه ی انحصاری اقتصادی، از جمله ساخت جزایر مصنوعی داده است، آنها نیازمند کمربندهای امنیتی، به اندازه ی ۵۰۰ متر هستند (۱۲).

تنها ماده در مورد جزایر مصنوعی، در کنفرانس ژنو سال ۱۹۵۸ (قوانین دریاهای)، ماده ۵ بند ۴ که مشروط کرده به، تأسیساتی که برای بهره برداری و اکتشاف منابع طبیعی فلات قاره و بر روی فلات قاره هستند مشمول حالت و شرایط جزیره نمی شوند. آنها دریای سرزمینی خاص خود را ندارند و وجودشان برای تعیین حدود دریای سرزمینی کشورهای ساحلی، تأثیری ندارد. بنابراین، جزایر مصنوعی نمی توانند خط ساحلی یا خط مبدأیی برای اندازه گیری قلمروهای سرزمینی باشند، کنوانسیون حقوق دریاهای (سال ۱۹۸۲ سازمان ملل) از این نتیجه گیری و بند (۵) حمایت می کند و بند ۱۱ مشروط می دارد که تأسیسات دور از ساحل و جزایر مصنوعی، به عنوان تأسیسات بندری دائمی مورد توجه قرار نگرفته اند، ماده ۶۰ بند ۸ و ماده ۸۰ تأکید می کند که جزایر مصنوعی و تأسیساتی که در منطقه ای انحصاری اقتصادی یا فلات قاره ساخته شده اند، فاقد دریای سرزمینی خاص خود بوده و وجود آنها هیچ تأثیری در تعیین حدود دریای سرزمینی، منطقه ی انحصاری اقتصادی و فلات قاره ندارد. اگرچه ساخت جزایر مصنوعی بر دریاهای آزاد، مورد توجه قرار گرفته است، اما این ممنوعیت، کشورها را در قراردادن هر بخشی از دریاهای آزاد تحت حاکمیت خودشان (ماده ۸۹ کنوانسیون ۱۹۸۲) باز می دارد و از تأسیس و ایجاد هر گونه مناطق دریایی پیرامون جزایر مصنوعی، حتی بر روی دریاهای آزاد جلوگیری می کند. همان گونه که پیش از این گفته شد، به دلیل اینکه در خلیج فارس هیچ منطقه یا بخشی از دریای آزاد بیرون از منطقه ی انحصاری اقتصادی نداریم، بنابراین، مورد گفته شده با خلیج فارس ارتباطی ندارد. تنها کشور ساحلی اختیار ساخت جزایر مصنوعی را دارد. این نکته ای است که به صراحت در ماده ۶۰ کنوانسیون ۱۹۸۲ آمده است. با این وجود، در مورد دریاهای آزاد، ماورای صلاحیت ملی، هر کشوری می تواند جزایر مصنوعی بسازد (ماده ی ۸۷ (۱۳)).

سونامی رخ دهد، جزایر مصنوعی با سیلاب ناشی از آن، روبرو می شوند (۱۹) هم اکنون، خلیج فارس میزبان گونه های زیستی فراوان است. بیش از ۵۰ نوع ماهی، ۱۵ نوع میگو و ۵ گونه ی نادر لاک پشت دارد. کارشناسان در مورد تخریب ساحل مرجانی منحصر به فرد دبی هشدار داده اند. محل زندگی لاک پشت ها در مرحله ی اول تخریب است. کیفیت آبهای خلیج فارس نیز تحت تأثیر این ساخت و ساز ها بوده است، جزایر مصنوعی خلیج فارس، حیات دریایی را مورد خطر قرار داده، به صخره های مرجانی آسیب رسانده، بر تیرگی و آلودگی آب دریا افزوده و حیات وحش را مدفون کرده است (۲۰)

پروژه های جزایر مصنوعی نخیل و جهان، چشم انداز دیدنی و وسیعی در دبی ایجاد کرده اند. تغییرات مهم در محیط زیست از سطح دریا به طرف پایین، زخم های عمیقی را ایجاد کرده اند. آبهای زلال خلیج فارس، در نتیجه ی حفاری و رسوب گذاری دوباره ماسه ها و شن ها با گل و لای پوشانده شده و سبب تیرگی بیش از حد آن شده است. طی پنجاه سال گذشته، صخره های مرجانی رو به نابودی بوده و پروژه های جزایر مصنوعی بر شدت آن افزوده است. کارشناسان محیط زیست معتقدند که برخلاف نظرها و گزارش های شرکت سازنده ی نخیل، به دلیل حفاری های بسیار، گل و لای ایجاد شده آنقدر زیاد است که موجودات و صخره ها، کم کم بر اثر ذرات رسوب دفن شده اند. به علت وجود حفاران و تجهیزات خطرناک آنها و همچنین از بین رفتن شفافیت آب، سه مکان دیگر (صخره مصنوعی جمیرا، لنج و کرجی ملاتی) برای غواصی ناامن و نامناسب شده است. (۲۱)

در حالی که سواحل جزیره ی نخل جمیرا، توریست ها را جذب خود کرده و درآمد اقتصادی ایجاد می کند، ولی این درآمد، به قیمت نابودی بخشی از سواحل طبیعی دبی می انجامد، جزیره ی جمیرا جابه جایی رسوبات ساحلی را مختل کرده و ساحل با کمبود رسوب مواجه شده است. کمبود رسوب را می توان در جریان پایین دستی انتظار داشت. جریان ساحلی مجبور است اطراف ساختار بنا را دور بزند که سبب افزایش شتاب جریان شده و در نتیجه، فرایند شستشوی ساحل را در بعضی نواحی بیشتر

در مجموع، براساس کنوانسیون سازمان ملل متحد درباره ی حقوق دریاها، جزایر مصنوعی به عنوان تأسیسات بندری محسوب نمی شود (بند ۱۱) و تحت صلاحیت نزدیکترین کشورهای ساحلی هستند، مشروط به اینکه در درون محدوده ی ۲۰۰ مایلی طبیعی (۳۷۰ کیلومتر) قرار گرفته باشند (بند ۵۶). جزایر مصنوعی، مانند جزایری محسوب نمی شوند که دارای قلمروهای دریایی خودشان یا مناطق انحصاری خودشان باشند. (۱۴)

پیامدهای زیست محیطی ساخت جزایر مصنوعی خلیج فارس کشورهای عربی، به ویژه امارات متحده عربی با کمک درآمدهای نفتی، شاهکارهای مهندسی چالش برانگیزی را شامل، بلندترین ساختمان یا برج جهان، گران ترین جزایر سکونتگاهی جهان و نیز، بزرگترین فرودگاه جهان را ساخته اند و این تحولات هیجان انگیز و پیشرفته، هزینه های زیادی برای منابع آب و محیط زیست این کشورهای بیابانی در پی داشته است. این جزایر با پایه های سه گانه در دریا توسعه یافته اند تا از نیروهای خارجی مثل باد، در امان باشند، پروژه های زیر آبی، چون در زیر آب است با جان مردم، محیط زیست، موجودات و سکنه دریایی و جریانات دریایی سرو کار دارند که سبب بروز نگرانی هایی شده است. در امارات متحده عربی، به علت ساخت و ساز های انبوه، میزان گازهای گلخانه ای به شدت افزایش یافته است. سطح دریا بالا آمده و پیش بینی می شود جزایر مصنوعی تا ۵۰ سال آینده زیر آبروند. بنابراین، کشورهای عربی خلیج فارس به ویژه امارات، به دلیل پروژه های ساخت و ساز با مشکلات زیست محیطی بسیاری در دریا مواجه اند. (۱۸)

براساس پروژه ی تحقیقی از کنگره ی منابع آب و محیط زیست جهان، جزایر مصنوعی اعراب، بدون ملاحظات و مطالعات زیست محیطی ساخته شده اند و به این دلیل، محیط زیست خلیج فارس در خطر است. جزایر و ساکنان منطقه نیز، با بلایای طبیعی همچون زلزله، سونامی و طوفان های حاره ای روبه رو می شوند. این جزایر، به دلیل ماهیت روان، سست و بدون شیب با خطر زمین لرزه تهدید می شوند، در سال ۱۹۴۵ هنگامی که زمین لرزه ی مکران رخ داد، سونامی ایجاد شده ی ناشی از آن، تمام منطقه ی خلیج فارس را تحت تأثیر قرارداد. اگر بار دیگر این

و رشدیابنده‌ای دارند که در توسعه و گسترش آنها، مرزها کارکرد موقتی داشته‌اند.

به طور کلی، راتزل توسعه سرزمینی را به عنوان روشی برای تحصیل فضا معرفی کرد.

به نظر میرسد احداث جزایر مصنوعی در خلیج فارس میتواند منطبق با نظریه لبنسروم (فضای حیاتی) باشد که میتواند نقش مهم و موثری در جایگاه ژئوپولیتیکی کشورهای سازنده داشته باشد و البته همین امر میتواند تهدیدی برای امنیت منطقه ای خلیج فارس محسوب شود.

ساخت جزایر مصنوعی امارات بطول ده ها کیلومتر، اثرات مثبت و استراتژیک در سواحل آن کشور خواهد داشت که می تواند هزاران هکتار به کشور خود اضافه نمایند (۲۵)

ساخت جزایر مصنوعی از منظر کنوانسیون ۱۹۷۸ کویت (راپمی) ایران، بحرین، قطر، عراق، کویت، عمان، عربستان سعودی و امارات متحده ی عربی کشورهایی هستند که در سال ۱۹۷۸ «سازمان منطقه ای حفاظت از محیط زیست دریایی»^۱ یا «کنوانسیون منطقه ای کویت برای همکاری درباره ی حمایت و توسعه محیط زیست دریایی و نواحی ساحلی» را به تصویب رساندند. این کنوانسیون ضمن اعلام اینکه منطقه خلیج فارس از مناطق ویژه محسوب می شود، تدابیری را برای حفظ اکوسیستم طبیعی منطقه از طریق انعقاد کنوانسیون مذکور و پروتکل های الحاقی اندیشیده است (۲۶).

در مقدمه کنوانسیون دول عضو متعهد شده اند که اهدافی را لازم الرعایه بدانند .

در ماده ۳ این کنوانسیون دولت های عضو متعهد شده اند که به صورت انفرادی یا جمعی کلیه اقدامات لازم را طبق این کنوانسیون و پروتکل های لازم الاجرائی که در آن عضویت دارند، برای جلوگیری یا کاستن از آلودگی محیط زیست در منطقه ی دریایی و مبارزه با آلودگی اتخاذ کنند همچنین دولت های متعاقد به منظور وضع و اتخاذ ضوابط منطقه ای و رویه ها و خط مشی های توصیه شده برای جلوگیری یا کاستن از آلودگی از کلیه منابع آلودگی و مبارزه با آن موافق با هدف های این

کرده است. در واقع، سواحل نزدیک جزیره ی جمیرا (به ویژه سواحل شرقی)، به شدت از کمبود ماسه و شن رنج می‌برند. نتایج گروه کارشناسی دانشگاه سازمان ملل نشان داده است که «ساخت جزایر که تعداد نامعلومی از موجودات و جانوران دریایی منطقه، صدف های درون صخره های کوتاه و صخره های مرجانی را نابود کرده است» به شوری گسترده ی آب افزوده و همواره الگوی امواج و جریان های ساحلی را تغییر داده است، از این رو، الگوهای جابه جایی، رسوبات مجاور را تحت تأثیر و تغییر قرار داده است (۲۲).

ساخت جزایر مصنوعی از منظر ژئوپولیتیک

در تعاریف مختلفی که تاکنون از قدرت ملی و مؤلفه‌های آن به عمل آمده تأکید بر عناصر عینی قدرت همانند وسعت، موقعیت، منابع، شمار جمعیت، دسترسی و ...، بخش اساسی آن مفاهیم و مصادیق را شامل شده است. خوشایندی احساس ناشی از قدرت، گرایش به ماندگارسازی و گسترش آن را در میان اجتماعات انسانی و واحدهای سیاسی پدید آورده است. گرایشی که در قالب مفاهیم و گزاره‌های مختلف بارها نظریه‌پردازی شده است. رویکرد فضای حیاتی در سیاست خارجی دولت‌ها، بر تحصیل سرزمین و منابع موجود در آن برای خودکفایی و افزایش قدرت ملی مبتنی است. چنین رویکردی در پیدایش دوران استعمار و توسعه‌طلبی قدرت‌ها نقش انکارناپذیری داشته است. (۲۳)

لبنسروم، واژه‌ای آلمانی به معنای فضای حیاتی و فضایی برای زندگی است. فضایی که توسط ملتی که جمعیت آن رو به فزونی است اشغال می‌شود. لبنسروم مورد نظر راتزل، سرزمینی است که پیکره‌ای ارگانیک دارد. دولت‌ها در فضای حیاتی همانند گیاه و انسان، به تغذیه در قالب گسترش سرزمینی و منابع نیاز دارند. بر این اساس، دولت‌ها پیوسته با هم در رقابت هستند. (۲۴)

راتزل مفهوم زیستی توسعه را به صورت مفهوم کلیدی در جغرافیا، به ویژه جغرافیای سیاسی، وارد کرد که در آن مرز، مفهوم پویا و متغیری دارد. در دیدگاه او دولت‌ها ماهیت ارگانیک

از جزایر مصنوعی در مناطق انحصاری و اقتصادی و نیز، حق بهره برداری از منابع زنده و غیر زنده را دارند. همچنین به موجب این ماده، دولت ساحلی، صلاحیت انحصاری برای تأسیسات، قوانین گمرکی، مالی، بهداشتی، مهاجرتی و ایجاد کمربند ایمنی اطراف آنها را مطابق با استاندارد های بین المللی و تضمین ایمنی دریانوردی دارند، اما این جزایر، نباید مخلّ دریانوردی بین المللی باشد و مهم تر اینکه، جزایر قلمروهای طبیعی یا دریایی ندارند و وجود آنها تأثیری بر تعیین حدود دریای سرزمینی ندارد. (۲۹)

آقای اشقلی به چهار اصل اساسی مهم دیگر که کشورها باید به آن توجه داشته باشند اشاره می کند. اصل مسئولیت پذیری دولت ها در پاسداری از محیط زیست، اصل تدابیر احتیاطی پیش از عمل، اصل پرداخت خسارت از سوی کشور آلوده کننده و اصل توسعه پایدار (۳۰).

یافته ها نشان می دهد که در ساخت این جزایر، این اصول از سوی سازندگان جزایر رعایت نشده است و پیامدهای ناخوشایند زیست محیطی و منطقه ای را به همراه داشته است.

ماده ی ۱۹۲ کنوانسیون سال ۱۹۸۲ کشورها را موظف کرده است که محیط زیست دریا را حفظ کنند. در ماده ی ۱۹۳ حق حاکمیت کشورها برای بهره برداری از منابع طبیعی خود به شرط حمایت و حفاظت از محیط زیست دریا به رسمیت شناخته شده است.

در ماده ی ۱۹۴ اقدامات لازم برای پیشگیری، کاهش، کنترل محیط زیست دریا مورد بحث قرار گرفته است این اقدامات باید به گونه ای باشد که محیط زیست دریا از هر نوع منبع آلودگی دور کند و شامل جلوگیری از ریختن مواد سمی، زینبار یا کشنده به داخل دریا، پیشگیری از آلودگی های ناشی از برخورد کشتی ها، تضمین ایمنی در دریا، جلوگیری از تخلیه عمدی کشتی ها، جلوگیری از آلودگی های ناشی از تأسیسات و ادوات مورد استفاده در اکتشاف و بهره برداری از منابع طبیعی در دریا و رعایت ایمنی آن هاست. بند ۵ ماده ی ۱۹۴ نیز، بر انجام اقدامات لازم برای حمایت از موجودات کمیاب و شکننده و زیستگاه انواع جانداران دریایی تأکید دارد. کنترل آنها باید به گونه ای باشد که آلودگی را از یک بخش به بخش های یگر منتقل نسازند. (۳۱)

کنوانسیون، با سازمان های صلاحیتدار بین المللی منطقه ای و ناحیه ای همکاری نموده و یکدیگر را در انجام تعهدات خود مساعدت خواهند کرد. (۲۷)

ماده ۱۳ کنوانسیون کویت (راپمی) مانند ماده ۲۳۵ کنوانسیون حقوق دریاها یک تعهد کلی برای تهیه مقررات در زمینه مسئولیت و خسارت برای کشورهای عضو تعیین نموده است. در این ماده دو نوع مسئولیت حقوقی پیش بینی شده است: الف) مسئولیت ناشی از نقض مقررات بین المللی ب) مسئولیت ناشی از نقض تعهدات کنوانسیون و پروتکل های آن.

در این شرایط کشورهایی که در حال ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس هستند، باید علاوه بر توجه به مقررات کنوانسیون حقوق دریاها به مقررات منطقه ای نیز توجه لازم را مبذول دارند. براساس این کنوانسیون دولت های سازنده نسبت به هر گونه تخریب محیط زیست مسئول بوده و در صورتی که خسارتی را به محیط زیست منطقه یا کشورهای همجوار وارد کنند، موظف هستند که ضمن پذیرش مسئولیت نسبت به جبران خسارت اقدام نمایند. همچنین آنها متعهد هستند که پیش از هر اقدامی پیامدهای زیست محیطی آن را نیز مورد ارزیابی و مطالعه قرار داده و سپس اقدام نمایند. این در حالی است که شواهد موجود و اسناد ارائه شده حاکی از عدم توجه کشورهای سازنده و به مقررات زیست محیطی و رعایت حقوق همگان در ساخت این جزایر است. علاوه بر آن، بر اساس اصل حفاظت حقوق بین الملل محیط زیست دولتها موظف به حفظ محیط زیست خود می باشند. (۲۸)

پیامدهای حقوقی ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس و دریای عمان در کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها بر لزوم توجه به محیط-زیست دریا در ساخت جزایر مصنوعی، توجه ویژه ای شده است. این کنوانسیون شرط لازم برای ساخت جزایر مصنوعی را، عدم آسیب به محیط زیست و منابع زنده و غیر زنده در بستر و زیر دریاها ذکر کرده است (ماده ی ۲۳۵ کنوانسیون ۱۹۸۲).

یافته های حقوقی نشان می دهد، ماده ی ۵۶ و ۶۰ کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها، به دولت ها حق ساخت جزایر مصنوعی را داده است. بر اساس این مواد، دولت ها حق ساخت، اجرا و استفاده

از آنجا که خلیج فارس دریای بسته و نیمه بسته ای است، آلودگی‌های زیست محیطی، دست کم تا ۴ سال آینده در این دریا باقیمانده و به دور خود می‌چرخد.

در این شرایط ساخت تأسیسات دریایی و جزایر مصنوعی بر وخامت اوضاع زیست محیطی این منطقه افزوده است. (۳۲)

نتیجه‌گیری

ساخت جزایر مصنوعی بی‌گمان با پیامدهای مثبت و منفی همراه است و پیامدهای مثبت ساخت جزایر، این که می‌تواند خلیج فارس را به خلیج اقتصادی و صلح تبدیل کند و رونق فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی و توریستی را به همراه داشته باشد، همچنین باعث ایجاد محیط باثبات سیاسی می‌شود، چون سرمایه‌گذاری اعراب در ساخت این جزایر، کلان و بلند مدت است، دست اعراب برای هرگونه اقدامی علیه منافع کشورهای منطقه بسته می‌شود تا منافع اقتصادی و توریستی آنها به خطر نیفتد. به همین دلیل، جزایر می‌تواند به رونق اقتصاد و همکاری‌های منطقه‌ای بینجامد.

ساخت این جزایر پیامدهای منفی هم دارد. در مجموع، خلیج فارس منطقه‌ای با شرایط خاص و شکننده‌ی زیست محیطی است. آلودگی آبها، بخش بزرگی از بحران آلودگی محیط زیست را تشکیل می‌دهد. در چنین شرایطی، تحلیل تأثیرات زیست محیطی و سیاسی این مسئله بسیار مهم به نظر می‌رسد، چرا که هرگونه سستی در پیگیری این مورد، سبب به خطر افتادن منافع ملی کشور خواهد شد. هم‌اکنون امارات متحده‌ی عربی ۶۰ کیلومتر مربع از جزایر خلیج فارس را در اختیار دارد و طبق نظر سلطان بن سلیم، مدیر پروژه‌ی جزایر جهان، این پروژه، مساحت جزیره‌ای امارات متحده‌ی عربی را ۱۲۰۰ کیلومتر افزایش می‌دهد. ساخت این جزایر، نه تنها تجزیه محیط زیست را در پی دارد، بلکه سبب تغییرات ژئوپلیتیکی خلیج فارس هم می‌شود، بنابراین، قدرت چانه زنی اعراب در تعیین مرزها و کنترل دریا بالاتر می‌رود. در کل، می‌توان گفت که کشورهای غیر ساحلی، حق ساخت و ساز جزایر مصنوعی را در خلیج فارس ندارند. ساخت جزایر مصنوعی منجر به افزایش کدروی آب، دفن و خفگی حیات وحش، تغییر جابه‌جایی رسوبات کنار ساحل و تبدیل

ماسه‌ها به لجنزار در حال گسترش شده است. به علت فشارهای سیاسی و حفرهای قانونی شرکت سازنده‌ی جزایر، قوانین زیست محیطی را نادیده گرفته است و جزایر را بر روی مرجان‌ها ساخته است. افزایش سهم کشورهای عربی و ادعای حقوق بیشتر و افزایش سیطره‌ی آنان بر خلیج فارس، مشکل بزرگتر دیگری است که در نتیجه‌ی این طرح‌ها به وجود آمده و در آینده شدت می‌گیرد.

براساس کنوانسیون حقوق دریاها، کشورهای ساحلی می‌توانند در آبهای تحت حاکمیت خود به ساخت جزایر مصنوعی اقدام کنند، اما در ساخت این جزایر باید برنامه‌ریزی‌های زیست محیطی و منافع متقابل همسایگان دریایی مورد توجه قرار گیرد و در غیر این صورت، ساخت این جزایر از منظر حقوق بین‌الملل دریاها پذیرفته نیست. در نتیجه، به دلیل پیامدهای مخرب زیست محیطی جزایر مصنوعی، این جزایر از کمترین سازگاری با محیط زیست دریا و منافع کشورها برخوردارند. با توجه به اطلاعات فوق، فرضیه‌ی این پژوهش مبنی بر ساخت جزایر مصنوعی از سازگاری مناسبی با محیط زیست برخوردار نیست و به شرایط زیست محیطی منطقه آسیب می‌رساند به اثبات می‌رسد. بنابراین، مشروعیت این جزایر مورد چالش جدی شمرده می‌شود. عواقب اولیه دستکاری آشکار در طبیعت به گزارش کارشناسان سازمانهای ناظر بین‌المللی:

۱. تنها ساحل مرجانی شناخته شده در طی این عملیات از بین رفتند.
 ۲. آشیانه‌های ساحلی لاک پشت‌های دریایی «از گونه خاص منطقه خلیج فارس» ویران شدند.
 ۳. جریان‌های طبیعی آب تغییر مسیر دادند.
 ۴. گل و لای حاصل از این عملیات، آبهای شفاف و شیشه‌ای را به لجنزاری در محدوده این جزایر مصنوعی تبدیل کرده است که در حال پیشروی می‌باشد.
- و این در حالی است که کشورهای ساحل خلیج فارس هنوز واکنش موثری در این رابطه نداشته‌اند.

پیشنهادها

ساخت، تدوین می کرد و اینکه همه ی ساخت وسازها باید تا زمانی که این طرح تدوین نشده، متوقف شود.

۸- در وهله ای اول باید ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس به سازمان ملل متحد ارجاع شود و با ارسال مکرر شکواییه به دادگاه های بین المللی این کشور تحت فشار قرار گیرد.

۹- سازمان های مردمی، گروه ها و ... نیز به راحتی می توانند با رسانه ای کردن این مسئله، جهان و حامیان بین المللی محیط زیست را آگاه سازند و این گونه، امارات متحده ی عربی تحت فشار قرار گیرد و دست کم شاهد این مسئله باشیم که ساخت چنین پروژه هایی از سوی کشورهای دیگر انجام نشود. در عین حال، کشورهای منطقه نیز می توانند برای جلوگیری از اجرای چنین پروژه هایی، خود طرح ساخت جزیره مصنوعی را در ابعاد بسیار وسیع اعلام کنند.

References

1. Hopkins, C., 2009, **Test Report for 'Reef Systems' At the Pal Jumeirah**, Astorp, Sweden.3-5m
2. Fowler, S. W., 1993, **Pollution in the Persian Gulf**, Monitoring the Marine Environment, IAEA Bulletin, 2/1993.
3. Mojtahedzadeh, Pirouz. 2000, **Security and territorial issues in the Persian Gulf, political geography**, translated by Amir Masoud Ejthadi. Tehran: Maritime Political and International Studies Office 41. (In Persian)
4. Vathouqi, Mohammad Baqer. 2004, the history of the Persian Gulf and neighboring countries. Tehran: Samit Publications. (In Persian)
5. Glassner, Martin Ira 1993, **Political Geography**. New York: John Wiley & Sons, INC.
6. Dolatyar , 2000 , 270). **Politics of Water in the Middle East**, New York, Saint Martin's Press.270.

۱- دولت سازنده و دارنده ی جزایر مصنوعی باید آگاهی های لازم را درباره ی آثار زیست محیطی ساخت جزایر مصنوعی در اختیار کشورهای منطقه قرار بدهد.

۲- جزایر مصنوعی نباید مخل کشتیرانی آزاد باشد و راهکارهای لازم برای از بین بردن آثار زیانبار زیست محیطی و جبران خسارت های زیست محیطی اندیشیده شود و به نگرانی های کشورهای دیگر توجه کنند.

۳- کشور پرچم یا کشور ساحلی جزایر مصنوعی بایستی با نهاد زیست محیطی راپمی، برای تسهیم اطلاعات، مبادله ی تجارب و نیز، برنامه ریزی برای موارد اضطراری و ملاحظات دیگر مربوط به برپایی و کارکرد جزایر مصنوعی اقدام کند.

۴- کشور پرچم یا کشور ساحلی جزایر مصنوعی باید برنامه ها و آمادگی های لازم را برای نظارت بر حقوق کشورهای ساحلی و غیر ساحلی به ویژه در مورد استفاده از حق عبور بی ضرر از قلمروهای دریایی ایجاد کنند. این می تواند شامل برنامه ریزی طرح های ترافیک و راه های عبور باشد.

۵- با توجه به تأثیرات زیست محیطی جزایر مصنوعی، کشور صاحب جزایر مصنوعی باید برنامه ها و مقرراتی را برای به حداقل رساندن آثار زیانبار ساخت جزایر مصنوعی فراهم کنند. این می- تواند ایجاد محیط زیست مصنوعی برای کمک به سکونت گاه های طبیعی گونه هایی باشد که به علت قرار گرفتن در اطراف جزایر مصنوعی، در معرض خطر قرار گرفته اند.

۶- کشور پرچم یا ساحلی جزایر مصنوعی باید با کشورهای دیگر منطقه، همکاری کنند. نکته ی مهم این است که همه ی کشورهای ساحلی خلیج فارس، کشورهای اسلامی هستند و یک اصل حقوقی و قانونی قوی در اسلام وجود دارد که از سوی شیعه و سنی پذیرفته شده است و آن اصل لاضرار است. این اصل باید در ساخت جزایر مصنوعی و هر گونه تأسیسات دیگر مورد توجه قرار گیرد.

۷- شرکت نخیل باید طرح ارزیابی آثار زیست محیطی را برای پروژه های جزایر مصنوعی جبل علی و دیره یا جمیرا پیش از

16. Fowler, J. and Stephen, T., 2009, **Amwaj Islands Constructed With Geotubes**, Bahrain.3-2
17. McCreery, K., Khurshid, M., 2009, **Introduction to Civil Engineering Critique**, PP.1-24.
18. Kumar, A., 2009, **Reclaimed Islands and New Offshore Townships in the Arabian Gulf: Potential Natural Hazards**, Current Science, Vol. 96, PP. 1-6.
19. Butler, T., 2005, **Dubai's Artificial Islands Have High Environmental Cost the Price of "The World"**, Dubai's Artificial Future, August 23.
20. Salahuddin, B., 2006, **the Environmental Impacts of the Artificial Islands Construction in Dubai of the UAE**, Duke University.
21. United Nations University, 2005, **International Network on Water, Environment and Health, Coastal Zone Management in the Persian Gulf**.P80.
22. Salahuddin, B., 2006, **the Environmental Impacts of the Artificial Islands Construction in Dubai of the UAE**, Duke University.
23. **The Environmental Impacts of the Artificial Islands Construction in Dubai of the UAE**, Duke University.
24. Salahuddin, B., 2006, **the Environmental Impacts of the Artificial Islands Construction in Dubai of the UAE**, Duke University.86-87.
25. Krane, J., 2005, **Arab Island Resorts Are Reshaping Geography**, Associated Press, <http://www.stumbleupon.com>.
26. Jones, Greta, **Social Darwinism and English Thought: organic theory of the state**. (1980) (Brighton, from: <http://www.politicsprofessor.com/>
7. Mirhydar, D., 2007, **the Trend of Territoriality of the Littoral Countries in the Persian Gulf**, International Quarterly of Geopolitics, Third Year, No. 1, P. 1-20.
8. Rabionet, I., 2008, **Indicators for Evaluating the Impact of Artificial Islands on the Barcelona Coast**, Coastal Management, Vol. 36, No. 3., PP. 254-273.
9. Poorhashemi, A. (2022). **International law and global governance**. CIFILE Journal of International Law, 3(5), 70-74.
10. Tsaltas, G., Bourtzis, T., Rodotheatos, G., 2010, **Artificial Island and Structure as a Means of Safeguarding State Sovereignty Against Sea Level Rise, A la Consequences**, World Environmental and Water Resources Congress.
11. Ziyai Begdeli, **Public International Law**, Ganj Danesh Publishing House, 2013, 307. (In Persian)
12. Mirhydar, D., 2007, **the Trend of Territoriality of the Littoral Countries in the Persian Gulf**, International Quarterly of Geopolitics, Third Year, No. 1, P. 190.
13. Aghai, B., 2009, **Legal Regime of the Artificial Islands in the Persian Gulf**, Published in the Soochow Law Journal, Vol. 6, PP. 1-3.
14. Aghai, B., 2006, **Artificial Islands in the Persian Gulf and the International Law of the Sea**, Persian Journal, PP. 2-5.
15. Salahuddin, B., 2006, **the Environmental Impacts of the Artificial Islands Construction in Dubai of the UAE**, Duke University.18-20

- Danesh Publishing House, second edition, 2013
31. Ashqaly, A., 2010, **the Construction of Artificial Islands in the Persian Gulf from the Perspective of International Law of the Environment**, Research and Scientific Quarterly, Twentieth Year, No. 58, P. 55. (In Persian)
32. United Nations University, 2005, **International Network on Water, Environment and Health, Coastal Zone Management in the Persian Gulf**. Ponian, C., 2003, **the Effects of the 1991 Gulf War Om Marine and Coastal Environment of the Arabian Gulf**, MS.c Aquatic Resource Management, King's College, London.
- politicaltheories /organic-theory-of-the-state.php.
27. Poorhashemi, A., (2020). **Emergence of “International Environmental Law”: as a new branch of International Public Law.”**. CIFILE Journal of International Law, 1(2), 33-39. DOI: 10.30489/cifj.2020.218985.1013
28. ROPME publication, Regional Organization for the Protection of the Marine Environment, 2002 .
29. ROPME Publication, Proposal for the Establishment of an Oil Response and Salvage Corporation in the ROPME Sea Area, 2003
30. Robin Churchill and Alan Lowe, translated by Bahman Aghaei, **International Law of the Seas**, Ganj